

เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2549
27-29 ตุลาคม 2549

รายงานการศึกษา เรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ 1

บทสังเคราะห์ : สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐ
เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

รายงานการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ 1

บทสังเคราะห์ : สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

โดย รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

สนับสนุนโดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

กระทรวงสาธารณสุข

เครือข่ายสื่อเพื่อเด็ก

พิมพ์ครั้งที่ 1 : ตุลาคม 2549

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ธาณิชทร์ กุลกาญจน์

พิมพ์ที่ :

ISBN :

ภาพปก : จากการประกวดภาพถ่าย “อยู่ เย็น เป็น สุข”

คำนำ

ในปี 2546 คณะทำงานในโครงการ “ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้” ได้จัดทำรายงานการศึกษา ประกอบด้วยสาระเกี่ยวกับสภาพของ สื่อเด็กและเยาวชนและผลกระทบต่างๆ การประเมินคุณภาพของรายการโทรทัศน์ แนวทาง การพัฒนาสื่อมวลชนเพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนและข้อเสนอเกี่ยวกับกลไกในการ ติดตามตรวจสอบและกำกับดูแลสื่อ รวมทั้งข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการจัดตั้งสื่อบริการ สาธารณะที่มีเป้าหมายในการสื่อสารเพื่อประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

แนวคิดและข้อเสนอต่างๆ ที่ระบุไว้ในรายงานการศึกษาชุดนี้ มีที่มาจากแนวคิด ที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2551 ที่ว่า

“ประชาชนพึงได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกมิติของชีวิตอย่างต่อเนื่อง สามารถ เข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างอิสระและชอบธรรม เป็นผู้บริโภคที่มีทางเลือกและรู้เท่าทัน และระบบสื่อสารมวลชนต้องเอื้ออำนวยต่อประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง และส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่อย่างมี ความสุข”

ข้อเสนอต่างๆ ในรายงาน ยังคงมีความสำคัญ และรอคอยการผลักดันให้เกิดทิศทางการ พัฒนาให้เกิดสื่อเด็กและเยาวชน ที่มีสภาพเป็นสื่อของเด็ก สื่อโดยเด็ก และสื่อเพื่อเด็ก เพื่อให้เด็กและเยาวชนของเราได้เติบโตสู่ศักยภาพของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

คณะผู้จัดทำ

ตุลาคม 2549

สารบัญ

บทสังเคราะห์ : สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้.....5

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของราชภัฏวชิรเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้.....24

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์

บทสังเคราะห์ : สื่อมวลชนเพื่อการศึกษและการเรียนรู้

ความนำ

ความกังวลและห่วงใยในเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อความคิดจิตใจ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมมีมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ อาจกล่าวได้ว่า เริ่มตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2520 ซึ่งมีการวางมาตรการให้ช่วงเวลาระหว่าง 18.00-20.00 น. เป็นเวลาของการเสนอรายการสาระประโยชน์ และเวลา 18.00-18.30 น. ให้เป็นเวลาสำหรับเด็กและเยาวชน ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และมีศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กและเยาวชน แต่นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการพัฒนาเด็กและเยาวชนก็ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเมื่อสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐปรับเปลี่ยนมาอยู่ในกระแสพาณิชย์นิยมสอดคล้องกับสภาพสื่อมวลชนโดยรวมที่ได้กลายเป็นสื่อเชิงพาณิชย์อย่างเข้มข้นก็ยิ่งทำให้ปัญหาเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็กและเยาวชนสะสมทบทวี โดยปราศจากหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ความสำคัญของเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ มีที่มาจาก การมองสภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า ไม่ว่าจะเป็นบุคคลวัยใด เพศใด หรืออยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมใดล้วนเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าของสังคมไทยทั้งสิ้น และพึงได้รับการพัฒนาตามศักยภาพและตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ในเรื่องการพัฒนาตนเอง การศึกษา การแสดงความคิดเห็น การประกอบอาชีพ การรักษาศิลปวัฒนธรรม และความเป็นชุมชน ตามที่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้รับรองไว้

นอกจากนี้ เรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ยิ่งทวีความสำคัญขึ้นไปอีก ในปัจจุบัน จากสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งไปใน เรื่องการแข่งขัน การมีค่านิยม ทางวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อ ที่นำไปสู่การแสวงหาโภคทรัพย์ อย่างผิดๆ ตั้งแต่ยังเป็นเด็กและเยาวชนไปจนเป็นผู้ใหญ่ การใช้ความรุนแรงต่อการันในการแก้ปัญหาปรากฏอย่างเห็นได้ชัดในระยะไม่กี่ปีมานี้ โดยเป็นการกระทำของผู้ใหญ่ ต่อเด็กและเยาวชน เช่น ครูทำร้าย และล่วงละเมิดทางเพศศิษย์ หรือพระที่เสเพลสื่อลามก และฉ้อโกงชาวบ้าน หรือกรณีการใช้ความรุนแรงของเยาวชนในการแก้ปัญหาความรัก หรือปัญหาการเรียน หรือการตีกันระหว่างนักศึกษาต่างสถาบัน ตัวอย่างของปัญหาที่ ยกมานี้ เป็นเพียงส่วนบนของวิกฤตปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเมืองที่สร้างแรงกดดันและความเครียดแก่บุคคลและ สถาบันต่างๆ โดยไม่มีความพยายามในการศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

โครงการสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ได้เล็งเห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาท สำคัญทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรม หากสามารถนำศักยภาพใน ทางสร้างสรรค์มาใช้ประโยชน์ได้ ก็จะช่วยคุณค่าง่ายต่อการส่งเสริมการศึกษาใน ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะมีผลสืบเนื่องต่อการพัฒนาคนและสังคมอย่างเอนกอนันต์

ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการนำผลจากการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา และการเรียนรู้จากรายงาน 6 ฉบับมาสังเคราะห์เป็นบทรายงานสำหรับผู้บริหาร โดย แบ่งออกเป็น

1. การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนและคุณภาพรายการ
2. การศึกษาสถานภาพและสภาพปัญหาของการใช้สื่อเพื่อการศึกษาและการ เรียนรู้
3. การศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์และข้อเสนอแนะสำหรับการใช้สื่อเพื่อการศึกษา และการเรียนรู้ การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนและ คุณภาพรายการ

อิทธิพลและผลกระทบต่อสื่อมวลชนต่อเด็กและเยาวชน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก จะเห็นได้ว่า ทศนคติและความเชื่อในเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมีที่มาจากความเชื่อและการรับรู้ของสังคม (Perceived Effect) และจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงจากการทำงานของสื่อมวลชน (Actual Effect) รวมทั้งการค้นพบจากการศึกษาวิจัยในช่วงหลังๆ ที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับผลกระทบของสื่อไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรง แต่หากมีปัจจัยอื่นๆ แทรกอยู่ระหว่างสองตัวแปรนี้เสมอ

ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลในหลายด้านทั้งในเชิงสร้างสรรค์และในทางลบ โดยมีอิทธิพลและผลกระทบต่อความคิดจิตใจ (Intellectual and Psychological Effect) ต่อพฤติกรรมทางภาษา สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจการเมืองของบุคคลและกลุ่มบุคคล (Behavioural Effect) ข้อสำคัญสื่อมวลชนสามารถอบรมบ่มเพาะเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมความเชื่อ (Cultivation Theory) ซึ่งมีผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าสื่อมีพลังอำนาจอย่างสูงในการปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศ ความรุนแรง และบริโภคนิยม แม้ว่ากระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และความสามารถในการเลือกรับรู้ และเลือกจดจำจะมีส่วนช่วยถ่วงถ่วงให้เกิดดุลยภาพของอิทธิพลและผลกระทบก็ตามที่ การถ่ายทอดค่านิยมความเชื่อของสื่อมวลชนที่กระทำอย่างต่อเนื่องและมีระดับความเข้มข้นมากได้ส่งผลต่อการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ของสังคมทุนนิยมและบริโภคนิยมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ในแง่นี้ จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีบทบาทและมีอิทธิพลในการอบรมบ่มเพาะคนในสังคมไม่น้อยไปกว่าสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาแต่อย่างใด

หากพิจารณาโดยเปรียบเทียบระหว่างสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ หรือสื่อใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต พบว่าสื่อโทรทัศน์ยังนับเป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงเมื่อเทียบกับสื่อประเภทอื่น เนื่องจากเครื่องรับโทรทัศน์มีใช้อย่างกว้างขวางสามารถเข้าถึงคนได้ง่าย ทุกเพศ ทุกวัย

และทุกสถานะการศึกษา รวมทั้งยังมีอิทธิพลต่อการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ทั้งรูป และเสียง เพราะอวัยวะรับรู้ที่มนุษย์ใช้มากที่สุด คือ ตา ใช้ถึง 75 % รองลงมาคือหู 13 % ดังนั้นในการดูโทรทัศน์เราจึงใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ถึง 88 % ทำให้ สื่อโทรทัศน์สามารถมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของเราได้มากกว่าสื่ออื่นๆ และผลกระทบ ที่สร้างความวิตกกังวลแก่สังคมมากเป็นพิเศษ คือเรื่องความก้าวร้าวซึ่งสื่อสามารถ ก่อให้เกิดการเลียนแบบและสร้างสมพฤติกรรมก้าวร้าว และสร้างความรู้สึกชินชาต่อ ความก้าวร้าวได้

นอกจากอิทธิพลในเรื่องความก้าวร้าวแล้ว สื่อมวลชนยังมีอิทธิพลในเรื่อง บริโภคนิยมอย่างมากด้วย โดยการสำรวจของเอแบคโพลล์ (2546) พบว่าเด็กสามารถ จดจำสินค้าได้ 80.2 % และนิยมซื้อสินค้าที่เป็นขนมขบเคี้ยวที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ 69.1 % และยังพบว่าเด็กชอบพูดจาเลียนแบบโฆษณาในโทรทัศน์ 65.7 % และ ชอบทำตามโฆษณาทางโทรทัศน์ 54.6 % ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พ่อแม่และ ผู้ปกครองปล่อยให้บุตรหลานตั้งแต่ก่อนวัยเรียนไปจนถึงวัยประถมดูโทรทัศน์ตามลำพัง ต่อเนื่องวันละหลายชั่วโมงและไม่ได้สอนให้รู้จักวิธีแยกแยะหรือเลือกรับเนื้อหารายการ

การสำรวจการชมโทรทัศน์ของเอแบคโพลล์ (2546) พบว่าเด็กจะเปิดชมโทรทัศน์ ในช่วงค่ำ 74.7 % และช่วงเย็น และเช้า 48.1% และ 47.3% ตามลำดับ และรายการที่ นิยม 5 ลำดับแรก คือ รายการละคร (65.7%) การ์ตูน (60.5%) เพลง (42.1%) ตลก (40.1%) และ กีฬา (21.9%) ซึ่งรายการส่วนใหญ่เป็นรายการโทรทัศน์สำหรับผู้ใหญ่

คุณภาพรายการบอกรายการโทรทัศน์

จากการศึกษาสภาพปัญหาในเรื่องปริมาณและคุณภาพของรายการสาระ ประโยชน์และรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในมิติต่างๆ ได้แก่ ด้านสาระ และความหลากหลายของเนื้อหา ด้านจริยธรรมและศีลธรรมของเนื้อหา ด้านการ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ และด้านเกณฑ์การควบคุมเนื้อหา พบว่าจำนวนรายการ โทรทัศน์สำหรับเด็กระหว่างปี 2536-2546 ในโทรทัศน์ 6 ช่อง มีปริมาณที่ลดลง

จาก 9.67% (48 ชั่วโมง/สัปดาห์) เหลือเพียง 4.94% (42 ชั่วโมง/สัปดาห์) และยังพบว่า สถานีโทรทัศน์ของรัฐเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กน้อยกว่าสถานีโทรทัศน์ของเอกชน ยกเว้นช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ซึ่งนำเสนอรายการการ์ตูนในช่วงเช้าวันเสาร์และอาทิตย์ และหากนับเฉพาะรายการที่ผลิตในประเทศมีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 39 รายการ รวมเวลาออกอากาศทั้งหมด 26 ชั่วโมง 22 นาที หรือร้อยละ 2.87 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนไทยอายุ 0-14 ปีมีประมาณ 15.8 ล้านคนหรือร้อยละ 24.86 ของประชากรทั้งประเทศ จะพบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไทยที่มีอยู่ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรเด็กของสังคมไทยเลย

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระของรายการเด็กและเยาวชน และครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นรายการขนาดสั้น เช่น เสนอเคล็ดลับการเลี้ยงลูก เป็นต้น หรือเป็นรายการ ภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากสปอนเซอร์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สปอนเซอร์จะปรากฏร่วมอยู่ในการแสดงต่างๆ ของรายการด้วย เช่น รายการ FUN 4 ทางช่อง 3 ที่เน้นกลุ่มเด็กเล็ก เนื้อหารายการมีการร้องเพลง เดิน และเล่นนิทานประกอบ เพลง โดยมีนม UHT ยี่ห้อหนึ่งเป็นฉากหลัก รวมทั้งปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงและประกอบ ท่าเต้นที่สนับสนุนให้เด็กดื่มนมด้วย

สัดส่วนรายการประเภทข่าวสารและสาระและบันเทิงของสถานีโทรทัศน์ 6 ช่อง *
 กันยายน 2546

	รายการข่าวสารและสาระ	รายการบันเทิง
สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3	ร้อยละ 30	70
สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5	33	67
สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7	33	67
สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.	32	68
สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์	85	15
สถานีโทรทัศน์ ไอทีวี	70	30

*ในจำนวนนี้เป็นสัดส่วนของรายการโฆษณาสินค้าโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 15-18 % ของเวลาออกอากาศทั้งหมดในด้านรายการข่าว/วิเคราะห์ข่าวพบว่า สถานีที่ให้น้ำหนักกับสัดส่วนรายการประเภทข่าว/วิเคราะห์ข่าวมากที่สุดคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 (ร้อยละ 40.16 ในวันธรรมดา และร้อยละ 30.87 ในวันหยุด) อันดับรองลงมาคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เฉพาะรายการของวันธรรมดา (ร้อยละ 42.09) และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี (ร้อยละ 28.06 ในวันธรรมดา และร้อยละ 13.13 ในวันหยุด)

และจากการวิเคราะห์ถึงรายการพบว่า รายการสาระประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นรายการสารคดีขนาดสั้น ส่วนรายการสำหรับผู้หญิงมักมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความสวยความงามโดยเน้นที่กลุ่มผู้ชมแม่บ้าน สำหรับรายการเพื่อเกษตรกรมีจำนวนน้อยและถูกลดสาระโดยเพิ่มเพลงแทรกเข้ามาในรายการเช่นเดียวกับรายการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งถูกปรับลดออกจากผังรายการไปเกือบหมดในทุกสถานี ส่วนรายการที่เพิ่มขึ้นในช่วงนี้คือรายการด้านสุขภาพอนามัยที่ตอบรับกับกระแสการสร้างเสริมสุขภาพของรัฐบาลและคนในสังคม

สำหรับรายการบันเทิง พบว่าสัดส่วนการนำเสนอของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และ 9 ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งในผังรายการวันธรรมดาและวันหยุด ประเภทของรายการบันเทิงในช่วงเวลาดี (Prime Time) พบว่ามีการกระจุกตัวของรายการ 3 ลักษณะ คือ ละคร 1 เกมโชว์ 2 และวาไรตี้โชว์ และสถานีโทรทัศน์ทุกช่องมีแนวโน้มนำเสนอรายการโฆษณาสินค้าแบบขายตรงเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากสัดส่วนเวลาโฆษณาอัตรา 15-18 % ที่ออกอากาศอยู่แล้ว

โดยรวมแล้วคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) ไม่สามารถกำกับผังรายการให้เป็นไปตามสัดส่วนของเนื้อหาสาระประเภทต่างๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบ กทช. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะไม่กี่ปีมานี้ เราจึงเห็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระที่มุ่งไปในทางบันเทิงและการส่งเสริมพาณิชย์นิยมอย่างเข้มข้น ดังจะเห็นได้ว่า สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีการปรับผังรายการทุก 3-6 เดือน ซึ่งเป็นการปรับเล็ก และมีการปรับใหญ่ปีละครั้ง โดยสถานีช่อง 11 มีรายการประชาสัมพันธ์ของรัฐและรัฐบาลมากขึ้น สถานีช่อง 9 มีรายการแนวบันเทิงมากขึ้น หรือเสนอรายการสาระประโยชน์ในแนวบันเทิงมากขึ้น ส่วนสถานีไอทีวีซึ่งถูกกำหนดให้เสนอรายการสาระเป็นหลักก็ปรับทิศทางมาสู่แนวบันเทิงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้รูปแบบรายการบันเทิงเป็นรูปแบบที่มีการแข่งขันกันมาก ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ นโยบายสถานี และผู้สนับสนุนรายการ ส่วนผู้ชมนั้นเป็นเพียงกลไกหนึ่งทางการตลาดที่จะทำให้การวัดเรตติ้งของรายการปรากฏในเชิงรูปธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการโฆษณาแฝงในรายการบันเทิงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นละคร เกมโชว์ ทอล์กหรือวาไรตี้โชว์ โดยเฉพาะรายการที่ออกอากาศหลัง 22.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่มีโฆษณาเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ได้ ในส่วนของนโยบายการเพิ่มคุณภาพของรายการ ไม่ว่าจะเป็นด้านรายการข่าว วิเคราะห์ข่าว สาระประโยชน์ รายการเฉพาะกลุ่ม เช่น เด็กและเยาวชน สตรี คนด้อยโอกาส ไม่ปรากฏว่าสถานีโทรทัศน์แห่งใดจะให้ความสำคัญในด้านเพิ่มปริมาณรายการหรือลงทุนพัฒนาการผลิตแต่อย่างใด

1 สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 มีละคร 16 เรื่อง/สัปดาห์, ช่อง 5 มีละคร 5 เรื่อง/สัปดาห์, ช่อง 7 มีละคร 11 เรื่อง/สัปดาห์, ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. มีละคร 5 เรื่อง/สัปดาห์ และไอทีวี มีละคร 9 เรื่อง/ สัปดาห์

2 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มีรายการเกมส์โชว์ 27 รายการ/สัปดาห์, ช่อง 5 มี 21 รายการ/สัปดาห์, ช่อง 7 มี 13 รายการ/สัปดาห์, ช่อง 9 มี 14 รายการ/สัปดาห์, ไอทีวีมี 10 รายการ/สัปดาห์

คุณภาพรายการขอบรายการวิทยุ

ปัจจุบันสถานีวิทยุในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ วางแนวสถานีในลักษณะ Format station โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ตามรูปแบบและเนื้อหา ได้แก่ 1.สถานีเพลง 2.สถานีข่าวสาร และข้อมูล 3.สถานีบริการชุมชน และ 4.สถานีรูปแบบผสม

จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุส่วนใหญ่จากจำนวน 542 สถานีทั่วประเทศ เป็นประเภทสถานีเพลง สำหรับกรุงเทพฯและปริมณฑลมีผู้ได้รับสัมปทานรายใหญ่คือ บริษัทผลิตดนตรี บริษัทผลิตรายการเพลงและสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 (วิทยุเครือเวอร์จิน) ซึ่งดำเนินการสถานีเพลงระดับยอดนิยม 10 อันดับแรก สถานีเพลงส่วนใหญ่นำเสนอเพลงไทยสากลและเพลงสากล (23 สถานี จากสถานีเพลง 25 สถานี) ส่วนเพลงลูกทุ่งมีเพียง 2 สถานีในกรุงเทพฯ

สำหรับสถานีข่าวสารและข้อมูล ซึ่งมีจำนวน 7 สถานีในกรุงเทพฯและปริมณฑล เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นข่าวสารในรูปแบบต่างๆ สารคดี ความรู้ทั่วไป การตอบปัญหาทางโทรศัพท์ จดหมาย หรือการติดต่อในรูปแบบอื่น ๆ การเสนอข่าวในลักษณะข่าวต้นชั่วโมงของสำนักข่าวต่างๆ อาทิ สำนักข่าวไทย ศูนย์ข่าวแชนนัล 5 สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ผ่านเครือข่ายสถานีวิทยุของ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) และ

กองทัพบกได้ขยายไปเป็นเครือข่ายทั่วประเทศหลังปี 2535 เป็นต้นมา นอกจากนี้ สถานีวิทยุในจังหวัดต่างๆก็มีรายการข่าวสารในแนวที่คล้ายคลึงกับสถานีข่าวในกรุงเทพฯ ด้วย

สถานีเพื่อบริการชุมชน มีจำนวน 3 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุ จส.100 สถานีวิทยุพิทักษ์สันติราษฎร์ (สวพ.) FM 91 MHz และร่วมด้วยช่วยกัน FM 96.0 MHz ดำเนินกิจการหลักเพื่อบริการสาธารณะ เช่น การรายงานข่าวสารและการจราจร การแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย หรือการรับแจ้งเหตุและให้ความช่วยเหลือหรือการบริการเบื้องต้น โดยมีการรายงานข่าวต้นชั่วโมง หรือข่าวด่วนแทรกระหว่างวัน

สถานีประเภทรูปแบบผสม หรือสถานีข่าว ความรู้ สารและบันเทิงมีจำนวน 6 สถานี เป็นสถานีที่มีรายการที่หลากหลายและผสมผสานกันทั้งรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งมีกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันซึ่งเฉลี่ยเป็นผู้ฟังของแต่ละรายการในผังรายการตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนหนึ่งเป็นสถานีของสถาบันการศึกษา เช่น สถานีวิทยุจุฬา สถานีวิทยุธรรมศาสตร์ สถานีวิทยุเกษตร สถานีวิทยุศึกษาแต่จากการศึกษาพบว่า มีรายการวิทยุเพื่อผู้ฟังเฉพาะกลุ่มที่เป็นเด็กและเยาวชนน้อยมากรวมทั้งรายการสำหรับคนพิการทางสายตา ในปี 2542 กรมประชาสัมพันธ์ 3 ได้มีโครงการนำร่องรายการที่เปิดให้กลุ่มและองค์กรประชาสังคมเข้ามาร่วมผลิตรายการ ส่งผลให้มีรายการเพื่อสาธารณะสำหรับผู้ฟังที่เป็นเกษตรกร เด็กและเยาวชน คนพิการ และชุมชนต่างๆ ในหลายจังหวัด (ดูรายละเอียดได้จากประสบการณ์ของกลุ่มตา सबปะรด)

จากการศึกษาอิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนในด้านบวกนั้น พบว่า สื่อมีผลอย่างมากต่อการศึกษาและการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตลอดชีวิต และยังมีอิทธิพลในการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของเด็ก (Pro-social Behaviour) ได้แก่ ความช่วยเหลือเกื้อกูล ความเป็นมิตร การควบคุมตัวเอง ความอดทนอดกลั้น และการไม่ประพฤติผิดในด้านกลุ่มบุคคลและชุมชนก็พบว่า สื่อมีส่วนอย่างสำคัญต่อการสร้างวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ของชุมชนส่งเสริมความเข้าใจระหว่างคนต่างวัฒนธรรม ลด/บรรเทาข้อขัดแย้งในสังคมและนำไปสู่การสร้างสันติภาพจึงควรจะนำสื่อมาใช้ในทางสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคนและสังคมให้มาก และช่วยกันลดผลกระทบด้านลบของสื่อลงอย่างเร่งด่วน

3 เครือข่ายสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 7 เครือข่าย จาก 144 สถานี ทั่วประเทศ มี ระบบ เอเอ็ม 60 สถานี และระบบเอฟเอ็ม 87 สถานี ประกอบด้วย

- เครือข่าย 1 เครือข่ายแห่งชาติ เพื่อข้อมูลข่าวสารแห่งรัฐและประชาชน
- เครือข่าย 2 เครือข่ายเพื่อการถ่ายทอดเสียง เพื่อส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- เครือข่าย 3 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (เครือข่ายท่องเที่ยว กีฬา ศาสนา วัฒนธรรม)
- เครือข่าย 4 เครือข่ายเพื่อการศึกษา
- เครือข่าย 5 สถานีวิทยุกระจายเสียงประจำจังหวัด (25 จังหวัดนำร่อง)
- เครือข่าย 6 เครือข่ายภาคภาษาต่างประเทศในประเทศ
- เครือข่าย 7 เครือข่ายคลื่นสั้นระหว่างประเทศ (WORLD SERVICE)

การศึกษาสถานภาพและสภาพปัญหาของการใช้สื่อ เพื่อการศึกษและการเรียนรู้

รัฐกับบ้านด้านสื่อเพื่อการศึกษ

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบงานด้าน การผลิต พัฒนา เผยแพร่การเรียนรู้ และให้บริการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งบริหารจัดการสถานีวิทยศึกษาและสถานีวิทย์โทรทัศน์เพื่อการศึกษา โดยมีภารกิจกระจายเสียงตามหลักสูตรเพื่อเสริมการศึกษาในระบบ และเสริมการศึกษานอกระบบ รวมทั้งมีรายการที่ผลิตเพื่อเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต

วิฤกษ์กระจายเสียงเพื่อการศึกษ

วิฤกษ์กระจายเสียงเพื่อการศึกษเน้นรูปแบบรายการแบบบรรยาย สันทนา และอภิปราย เป็นรูปแบบหลัก และกระจายครอบคลุมพื้นที่เพียง 24 จังหวัดในเขตภาคกลาง เนื่องจากข้อจำกัดในด้านกำลังส่งของสถานีวิทยศึกษา

จากกรศึกษาการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ยังขาดการสำรวจความต้องการของผู้ฟัง และไม่มีกรศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลรายการอย่างเป็นระบบ ประการสำคัญ รัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจน และขาดเอกภาพในการวางแผน และการบริหารจัดการ ในการส่งเสริมสื่อการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

วิฤกษ์โทรทัศน์เพื่อการศึกษ

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการผลิตรายการเพื่อกรศึกษาบริการแก่กลุ่มเป้าหมายในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนทุกระดับ รวมทั้งกรศึกษาตามอัยาศัย โดยออกอากาศวันละ 15 ชั่วโมงทางสถานีโทรทัศน์เพื่อกรศึกษา (ETV) ช่อง 75 ของสถานีเคเบิลยูบีซีและออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

สำหรับหน่วยงานด้านการศึกษาอื่นๆ ที่ผลิตรายการเพื่อการศึกษา ได้แก่ มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม(ไกลกังวล) ร่วมกับกรมสามัญศึกษา ออกอากาศทางสถานียูบีซี ช่อง 11-17 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ออกอากาศผ่านดาวเทียมไปยังทุกวิทยาเขตของสถาบันมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 และสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลและมหาวิทยาลัยรามคำแหง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11

ในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นอกจากปัญหาในด้านการผลิตรายการ และการบริหารจัดการแล้ว การเผยแพร่รายการโทรทัศน์เพื่อศึกษายังพบอุปสรรคสำคัญในด้านการขาดโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่มีช่องทางในการเผยแพร่รายการของตนเอง การใช้เครือข่ายดาวเทียมต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการเช่าช่องสัญญาณและการจัดซื้ออุปกรณ์รับสัญญาณกว่า 18,000 จุดทั่วประเทศ ส่วนการเผยแพร่ผ่านสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ก็มีค่าเช่าเวลาสูงเช่นเดียวกันแม้ว่าจะเป็นสถานีโทรทัศน์ของรัฐ

จะเห็นได้ว่า งานด้านสื่อเพื่อการศึกษาของรัฐประสบปัญหายาวนานและในหลายด้าน ทั้งการขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถโดยตรง และปัญหาด้านการบริหารจัดการการผลิตและเผยแพร่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องติดตามประเมินผลและหาทางปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดการเรื่องสื่อเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และประชาชนเป็นเรื่องที่ขาดนโยบายที่ชัดเจนทำให้โอกาสการนำสื่อมาใช้ประโยชน์ในด้านส่งเสริมการศึกษาสำหรับพัฒนาคนและสังคมถูกมองข้ามตลอดมา การที่รัฐบาลกำลังเร่งรัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วนอยู่ในขณะนี้จึงจำเป็นต้องนำเรื่องการบริหารจัดการสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและเรียนรู้เข้ามาเป็นวาระใหญ่วาระหนึ่งด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์และข้อเสนอแนะ สำหรับการใช้สื่อเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

สื่อมวลชนศึกษา เพิ่มพลังประชาชน ผู้บริโภค เด็กและเยาวชน
(Media literacy)

จากการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนศึกษาพบว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับคนทุกคนในยุคนี้ เพราะสื่อได้ครอบครองตำแหน่งที่เป็นใจกลางในชีวิตของผู้คนเกือบทุกด้าน มีอิทธิพลแทนที่สถาบันทางสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิม (ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน วัด) ทุกสิ่งที่เราเกี่ยวข้องกับโลกซึ่งอยู่ไกลเกินกว่าประสบการณ์ตรงของเราจะสัมผัส จึงล้วนเป็นการรับรู้ผ่านสื่อทั้งสิ้น จึงจำเป็นต้องฝึกพัฒนาทักษะในการอ่านสื่อให้สูง เพื่อช่วยให้ฉลาดในการรับสื่อ เป็นนายของสื่อ เข้าใจความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ ที่สอดแทรกมากับเนื้อหาของสื่อได้ และเพื่อให้สามารถจำแนกโลกแห่งความจริงกับโลกแห่งจินตนาการได้ชัดเจน ทักษะเช่นว่่านนี้เป็นทักษะที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะรูปแบบและเนื้อหาของสื่อบริเวณเปลี่ยนแปลงตัวเองตลอดเวลา

คำว่า “สื่อมวลชนศึกษา” หรือ Media Education มีคำที่ใช้ในความหมายแนวเดียวกันอยู่หลายคำ ได้แก่

- Media literacy การอ่านสื่อออก และการเขียนสื่อได้หรือการรู้เท่าทันสื่อ
- Media Awareness ความสำนึกในการเลือกรับสื่อ
- Media Education สื่อมวลชนศึกษา

แนวความคิดเรื่องสื่อมวลชนศึกษาหรือการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ในความหมายที่รู้จักกันแพร่หลายหมายถึง แนวคิดที่จะส่งเสริมการอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้ หรือสร้างความสามารถในการอ่านและประเมิน วิเคราะห์ข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆ ได้ สร้างความสามารถในการสื่อและแสดงออกเชิงข่าวสาร ข้อมูล ความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ผ่านสื่อหลายประเภทและหลายรูปแบบ สื่อมวลชนศึกษาทำให้เข้าใจว่าสื่อมวลชนสร้างสภาพความเป็นจริงขึ้นมาได้อย่างไร

มีสำนึกเกี่ยวกับกับกระบวนการผลิตสื่อ นอกจากนี้ สื่อมวลชนศึกษายังมุ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้จักสื่อเพื่อให้เกิดความอ่อนไหว ศึกษาถึงความเป็นมนุษย์และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม และชื่นชมต่อมรดกทางวัฒนธรรม

สื่อมวลชนศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน เด็กและเยาวชนในการเลือกรับสื่อ (Inoculation)
2. เพื่อสร้างความสามารถในการวิพากษ์สื่อในตัวผู้อ่านหรือผู้รับสื่อ (Critical Reader/Viewer)
3. เพื่อสร้างความสามารถในการผลิตสื่อระดับชุมชน (Production of Community Media)
4. เพื่อสร้างความสามารถในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ รูปแบบและเนื้อหาสาระของสื่อ (Media Analysis)

ประเทศฝรั่งเศส สกอตแลนด์ อังกฤษ และเวลส์ และกลุ่มประเทศยุโรป ได้มีการจัดหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาเข้ามาไว้ในระบบการศึกษา สำหรับประเทศอังกฤษ ได้จัดไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มากกว่า 3 ทศวรรษแล้ว เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนศึกษาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทำให้มีภูมิคุ้มกันและสามารถเข้าใจวิพากษ์วิจารณ์สื่อได้

องค์กรเครือข่ายความรู้เรื่องสื่อและการตรวจสอบสื่อ (Network of Media Watch Organizations)

นอกจากเรื่องสื่อมวลชนศึกษาแล้ว การจัดตั้งองค์กรตรวจสอบเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่เพิ่มพลังประชาชนในด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อ ซึ่งโดยทั่วไปองค์กรลักษณะนี้ ในต่างประเทศเป็นองค์กรที่ให้การศึกษาระหว่างสื่อ เป็นองค์กรที่อาจประกอบด้วย องค์กรทางด้านวิชาชีพสื่อ องค์กรสื่อทางเลือก สถาบันการศึกษา และองค์กรภาค ประชาสังคมต่างๆ เช่น องค์กรสตรี องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ก็น่าจะได้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับสื่อและตรวจสอบการทำงานของสื่อโดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษา วิเคราะห์วิจารณ์สื่อ เสริมสร้างความเข้าใจต่อสิทธิในการสื่อสาร และพัฒนาทักษะในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาภูมิปัญญาของผู้คนในสังคมข่าวสาร อีกทั้งสามารถเผชิญหน้ากับสภาพ การเปลี่ยนแปลงและความรุนแรงของโลกาภิวัตน์ได้อย่างเป็นฝ่ายกระทำ โดยองค์กรนี้ ต้องมีลักษณะที่ปลอดจากอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจ ประกอบด้วยบุคลากรและ อาสาสมัครที่เป็นนักคิด นักวิชาการ นักวิจัย และนักกิจกรรมสังคมที่สนใจทำงานร่วมกัน และมีเครือข่ายองค์กร และเครือข่ายสื่อของตนเองในการประสานและเผยแพร่ความรู้ เรื่องสื่อ

องค์กรตรวจสอบสื่อมีหน้าที่สำคัญๆ ในด้านรวมความรู้ทางทฤษฎี การวิจัย ต่างๆ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และเผยแพร่ จัดอบรมและสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิก และประชาชนทั่วไป และตรวจสอบการทำงานของสื่อ โดยการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ สื่อ และให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์กรสื่อ ทั้งในด้านบุคลากร การลงทุน และ กระบวนการผลิตสื่อ ทั้งหมดนี้เพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อให้แก่ สาธารณชน

กลไกภาคประชาสังคมเช่นองค์กรเครือข่ายความรู้เรื่องสื่อและการตรวจสอบสื่อ เป็นองค์กรที่มีความจำเป็น ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสารสนเทศ และสังคมความรู้ ยิ่งไปกว่านั้นการมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคประชาสังคมใน เรื่องการสื่อสารเป็นรากฐานที่จะขาดเสียมิได้ในการพัฒนาจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกัน ในสังคมและวัฒนธรรมการเมืองในกระบวนการประชาธิปไตย

สื่อสาธารณะเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ของประชาชน

จากการที่สังคมไทยใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ในลักษณะที่รัฐเป็นผู้ผูกขาด และสัมปทานให้แก่เอกชนบางรายจนเกิดการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองและเศรษฐกิจมาเป็นเวลานาน ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และบทบัญญัติมาตรา 40 ในเรื่องการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสื่อของรัฐ (State Media) เช่น สถานีวิทยุและโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) เป็นสื่อสาธารณะ (Public Media)

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสื่อสาธารณะ มีหลักการพื้นฐาน 3 ประการซึ่งเป็นที่มาของระบบสื่อสาธารณะในประเทศต่างๆ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านเทคนิค เกี่ยวกับทรัพยากรคลื่นความถี่ที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรนี้ให้มีความเหมาะสม และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม
2. สื่อกระจายเสียงมีศักยภาพสูงต่อระบบการเมือง สังคม และวัฒนธรรม หากประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รัฐบาลย่อมไม่อาจครอบงำ และควบคุมสื่อเพื่อใช้ในทางมิชอบได้
3. ความไม่เชื่อมั่นในกลไกตลาดจะทำให้ระบบกระจายเสียงเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ เนื่องจากกลุ่มธุรกิจหรือทุนจะมุ่งทำรายการเพื่อให้ได้ผู้รับจำนวนมาก อันจะนำไปสู่รายได้จากการโฆษณาและผลกำไรสูงสุด ซึ่งคุณลักษณะของสื่อสาธารณะนั้น ไม่อาจเป็นสื่อที่อยู่ในระบบธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรสูงสุดได้

ปรัชญาที่แตกต่างกันระหว่างสื่อสาธารณะ (Public Media) และสื่อเชิงพาณิชย์ (Commercial media)

สื่อสาธารณะ	สื่อเชิงพาณิชย์
ประชากร (Citizen)	ผู้บริโภค (Consumer)
วัฒนธรรม (Culture)	เศรษฐกิจ (Economy)
พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)	ตลาด (Market)

สื่อสาธารณะจึงต้องยึดถือประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก และมีเป็นอิสระ หลักการสำคัญอีกข้อหนึ่งคือ การที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ โดยที่ประชาชนไม่ถูกมองว่าเป็นเพียงผู้บริโภค แต่เป็นพลเมืองที่มีสิทธิเสียงทางการเมือง ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย

จากการวิจัยของหน่วยงานวิจัยการกระจายเสียงของอังกฤษ ได้อธิบายถึงแนวคิดของการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะ ว่าต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการ ได้แก่

1. สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกพื้นที่
2. มีเนื้อหาสอดคล้องกับรสนิยมและความสนใจทุกคน
3. ให้ความสำคัญกับชนกลุ่มน้อยเป็นพิเศษ
4. มีบทบาทสร้างชุมชนและเอกลักษณ์ของชาติ
5. ปราศจากผลประโยชน์
6. ได้รับเงินอุดหนุนโดยตรงจากสาธารณะ
7. มุ่งผลิตรายการที่มีคุณภาพมากกว่าเน้นความ
8. ผู้ผลิตรายการมีเสรีภาพเต็มที่ในการนำเสนอเนื้อหาต้องการจำนวนผู้ชม

ต้นแบบของระบบสื่อสารสาธารณะ เช่น บีบีซี (BBC-British Broadcasting Corporation) ของอังกฤษ ก่อตั้งในปี 1922 และนิปปอน โฮโซ เคียวไค (NHK-Nippon Hoso Kyokai) ของญี่ปุ่น ก่อตั้งในปี 1926 ล้วนมีประวัติศาสตร์กว่า 7 ทศวรรษ ในการดำเนินการสื่อสารสาธารณะ ส่วนพีบีเอส (PBS-Public Broadcasting Service) ของสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นหลายปีให้หลัง เมื่อปี 1969 ก็เพื่อสร้างคุณภาพให้กับระบบกระจายเสียงของสหรัฐซึ่งถูกครอบงำ โดยสื่อเชิงพาณิชย์เกือบทั้งหมดตลอดระยะเวลาของการพัฒนาสื่อวิทยุและโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกา

ประสบการณ์ของสื่อสาธารณะในต่างประเทศ ชี้ให้เห็นว่าต้องมีกลไกที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ คือ มีคณะกรรมการที่มีความสามารถและเป็นอิสระจากรัฐและกลุ่มทุน วางโครงสร้างในเรื่องภารกิจและเนื้อหาที่ชัดเจน มีกลไกการตรวจสอบองค์กรที่เปิดรับต่อความคิดเห็นของประชาชน และมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

จุดเด่นของสื่อสาธารณะคือการที่ประชาชนสามารถเป็นเจ้าของโดยตรง บริหารจัดการโดยประชาชน และเพื่อประโยชน์ของประชาชน เป็นสื่อที่เป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมืองและด้านรายได้ นอกจากนี้ การก่อตั้งสื่อสาธารณะยังเป็นการสร้างพื้นที่ให้กับประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเปิดเวทีในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบรัฐบาล และเป็นสื่อศิลปวัฒนธรรมที่ให้สิทธิเสียงอย่างเสรีในการแสดงความคิดเห็น และการสร้างอัตลักษณ์ของคนทุกกลุ่ม

ในปัจจุบัน มีสถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ 3 ช่อง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 7, ไอทีวี และเคเบิลทีวี และมีสถานีของรัฐ ซึ่งดำเนินการเชิงพาณิชย์อยู่ 3 ช่อง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ช่อง 5, 9 และ 11 แต่ยังไม่สถานีโทรทัศน์ในความหมายของสื่อสาธารณะโดยนัยเดียวกัน ก็ไม่มีสถานีวิทยุของรัฐในความหมายของสื่อสาธารณะเช่นกัน จึงถึงเวลาที่จะทบทวนเกี่ยวกับสภาพของระบบสื่อกระจายเสียงไทยที่เอนเอียงไปในทางสื่อเชิงพาณิชย์ที่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด จนละเลยเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ

ข้อเสนอจากการศึกษาเรื่องสื่อสาธารณะคือการจัดตั้งสื่อวิทยุและโทรทัศน์ สาธารณะขึ้นในสังคมไทย โดยจัดระบบสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 ใหม่ และจัดสรรคลื่น ความถี่ของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยมาเป็นคลื่นสถานีวิทยุสาธารณะ โดยมีภารกิจ เสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลาง และมีภารกิจด้านการศึกษา วัฒนธรรม และ พัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่น ในการดำเนินงานต้องมี คณะกรรมการซึ่งมีคุณสมบัติที่เหมาะสมจากบุคคลหลายฝ่ายและให้มีการคัดสรรที่ เปิดกว้างและมีกระบวนการที่โปร่งใส ด้านการผลิตรายการต้องมีการกำหนดให้ผลิต รายการเอง และมีการจัดซื้อรายการภายใต้การป้กษาสาธารณะหรือประชาพิจารณ์ ลักษณะเนื้อหาของรายการต้องมีความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและ ความสนใจ ของทุกคน มุ่งเน้นคุณภาพของรายการเป็นสำคัญ มีการนำเสนอรายการอย่างเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ ต้องเป็นรายการที่มีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตย สื่อสาธารณะต้อง มีระบบการตรวจสอบและการประเมินผลที่ชัดเจนและรับผิดชอบต่อสาธารณชน สำหรับแหล่งที่มาของงบประมาณ อาจจัดสรรมาจากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตใน กองทุนของ กสทช. นอกจากนี้ ยังต้องมีการจัดทำพระราชบัญญัติจัดตั้งสถานีบริการ สาธารณะเพื่อรองรับการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ด้วย

การจัดตั้งสื่อสาธารณะจะเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการใช้คลื่นความถี่ และสื่อของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะในด้านการศึกษาและเรียนรู้ และเป็นการปรับ ดุลยภาพของระบบสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทยมิให้โน้มเอียงไปในทางสื่อเชิงพาณิชย์ ทั้งหมดดังกระแสที่เป็นอยู่ในขณะนี้ *

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

ความเป็นมา

สองทศวรรษที่ผ่านมา รัฐได้จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาหลายฉบับทั้งที่เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแบบของแผนแม่บทที่มีการกำหนดเกี่ยวกับทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5-7 (พ.ศ.2525-2539) ซึ่งในส่วนของสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคม รัฐมุ่งเน้นไปในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีและระบบสื่อสารโทรคมนาคม และยกระดับการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ในอีกด้านหนึ่งก็ได้จัดให้มีแผนพัฒนาการศึกษาที่จัดทำขึ้นภายใต้กรอบใหญ่ของแผนแม่บท ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5-7 (พ.ศ.2525-2539) ซึ่งกำหนดให้ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อมวลชนให้มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้อันเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ และได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ขึ้น เพื่อการศึกษา การประชาสัมพันธ์ และความมั่นคง

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเน้นไปในทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการสื่อสาร แผนพัฒนาการศึกษาก็มุ่งเน้นไปในเรื่องการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ เพื่อการศึกษา และการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งดูประหนึ่งว่าเป้าหมายของแผนพัฒนา ทั้งสองจะเกื้อหนุน ซึ่งกันและกัน หากแต่ในทางปฏิบัติยังขาดการประสานร่วมมือกันทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติที่ทำให้เป้าหมายที่วางไว้ไม่อาจบรรลุผลได้

อย่างไรก็ดี วิกฤตการณ์การเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งประชาชนเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ได้นำไปสู่การปฏิรูปทิศทางทางการเมืองพร้อมๆ กับการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังจะเห็นได้ว่าการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วม

ในขั้นตอนต่างๆ ของการจัดทำแผน และได้กำหนดบทบาทของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ในการมีสิทธิและมีส่วนร่วมนำแผนพัฒนาฯ ไปสู่การปฏิบัติด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับ เรื่องสื่อสารมวลชนนั้น ได้กำหนดให้ใช้สื่อสารมวลชนเพื่อการพัฒนาจิตใจ การสนับสนุน สิทธิเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสารสำหรับชุมชนและประชาชน และใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนการสร้างภาคีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการจัดการสื่อสารมวลชนของ ประชาชนและองค์กรสังคม

สำหรับแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มุ่งเน้นให้สถาบัน การศึกษาและองค์กรสื่อสารมวลชนต่างๆ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้สื่อสารมวลชนของรัฐ เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจาย เสียงของรัฐ ผลิตรายการที่มีคุณภาพเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชน โดย ให้รัฐจัดงบประมาณให้อย่างเพียงพอ พร้อมทั้งกำหนดให้การสนับสนุนรายการเพื่อ การศึกษาเป็นเงื่อนไขของการให้สัมปทานด้านโทรคมนาคมทั้งนี้ ให้สถานีวิทยุ โทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจายเสียงสนับสนุนผู้ผลิตและผู้นำเสนอรายการที่มีสาระ ประโยชน์และคุณภาพดีโดยการลดหรือยกเว้นค่าเช่าเวลาสถานี หรือให้รัฐให้การอุดหนุน แก่ผู้ผลิตรายการที่มีคุณภาพให้สิ่งจูงใจด้านภาษีให้การยกย่องโดยเฉพาะรายการเด็กและ ครอบครัว รายการส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

จากทิศทางและสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและแผนพัฒนา การศึกษา ฉบับที่ 8 ได้สะท้อนให้เห็นนโยบายและยุทธศาสตร์ของการใช้สื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาของประชาชน เด็กและเยาวชนไว้อย่างค่อนข้างชัดเจนระดับหนึ่งแล้ว เมื่อมาประกอบเข้ากับกระแสการปฏิรูปการเมืองและบทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนและสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หรือ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในมาตรา 39¹ 40² และ 41³

¹ มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อ ความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบแต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติการให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

² มาตรา 40 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติที่รัฐต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในเรื่องการเมืองและการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการใช้สื่อและเข้าถึงสื่อเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักก็ยิ่งปรากฏเป็นบรรทัดฐานอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น

ในท้วงระยะเวลาเดียวกันนี้เอง ก็ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ.2542-2551) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีเป้าหมายหลัก ในการพัฒนาโครงสร้างและเนื้อหาสาระของระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม ให้มีคุณภาพและคุณภาพในการพัฒนาคนและสังคม ทั้งนี้ ได้กำหนดให้สอดคล้องกับกรอบและเป้าหมายในการจัดสรรคลื่นความถี่สำหรับการ ส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ไว้ในแผนพัฒนา สื่อสารมวลชนฯ

ก่อนหน้านี้ ในปี 2535 รัฐบาลซึ่งนำโดยนายอานันท์ ปันยารชุน ได้จัดทำแผน ยุทธศาสตร์ว่าด้วยบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็กขึ้น โดยการสำรวจสภาพ ปัญหาของการพัฒนาเด็กและเยาวชน และครอบครัว และชี้ให้เห็นความจำเป็นของการ ที่รัฐต้องหันมาเอาใจจริงเอาใจกับเรื่องของสื่อมวลชนกับบทบาทในการพัฒนาเด็ก

กล่าวโดยสรุป แผนพัฒนาต่างๆ ของรัฐในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการ กำหนดเรื่องการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาไว้มากบ้างน้อยบ้างตามแต่นโยบาย และทิศทางการเมืองของแต่ละรัฐบาลและได้ทวีความชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีแผนยุทธศาสตร์ ว่าด้วยบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535) และแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ.2542 - 2551) แต่แผนฯ ก็มีได้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากด้านหนึ่งประสบกับปัญหา ในเรื่องช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนในอีกด้านหนึ่งก็เผชิญกับอุปสรรคใหญ่อันเนื่องมาจากปัญหาของโครงสร้างเดิมของ ระบบสื่อวิทยุและการดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

³ มาตรา 41 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณและการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือ รัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

โทรทัศน์ที่รัฐเป็นผู้ผูกขาดการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่และใช้วัฒนธรรมอุปถัมภ์ ในการให้อภิสิทธิ์แก่กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ พรรคพวกและเครือญาติในการเข้าถึงสื่อ ก่อให้เกิดการลิดรอนสิทธิเสรีภาพและความไม่โปร่งใสขึ้น เท่ากับเดินสวนทางกับ บรรทัดฐานและกระบวนทัศน์ใหม่ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบ ประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ กระบวนการผลิตและสร้างสรรค์รายการเพื่อประโยชน์ สาธารณะในด้านการศึกษา การพัฒนาคนและสังคมจึงเป็นเพียงแผนที่ไม่มีการนำไปสู่ การปฏิบัติแต่อย่างใด และกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการสื่อของรัฐยังไม่เข้าสู่กระบวนการ ปฏิรูปอย่างแท้จริง

สภาวะปัญหาการบริหารจัดการสื่อของบริษั

จากการประมวลสถานการณ์ภาพของคุณภาพเนื้อหาสาระและโครงสร้างของระบบ สื่อสารมวลชนของรัฐ พบว่ามีปัญหาที่สำคัญดังนี้

1. คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) ไม่สามารถกำกับกิจการให้เป็นไปตามระเบียบ กทช. (2535) เนื่องจากหน่วยงานรัฐ เช่น อ.ส.ม.ท. หรือกองทัพ มีสถานภาพและอำนาจที่เหนือกว่า ทำให้เกิดสภาวะไร้ระเบียบและ ขาดมาตรฐานในการประกอบกิจการ

2. การจัดผังรายการและคุณภาพของเนื้อหารายการไม่เป็นไปตามสัดส่วนระหว่างรายการแนวข่าวสาร สารบันเทิง และรายการบันเทิง ตามระเบียบของคณะกรรมการ กกช. โดยมีสัดส่วนรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ 60-80 % และด้านข่าวสารและการศึกษาเพียง 10-20 %

3. คลื่นความถี่วิทยุและโทรทัศน์รัฐเป็นเจ้าของทั้งหมด จึงเป็นผู้ผูกขาดและควบคุมการดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการประสานงานและบริหารความถี่วิทยุแห่งชาติ (กบถ.) เป็นผู้จัดสรรความถี่ และมีคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) เป็นผู้ให้ใบอนุญาตและกำกับกิจการ ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่ ส่วนกลุ่มธุรกิจเอกชนที่เข้าถึงก็อยู่ในระบบวัฒนธรรมอุปถัมภ์ ซึ่งถือครองกรรมสิทธิ์ในคลื่นภายใต้หน่วยงานของรัฐในลักษณะสัมปทานอภิสิทธิ์ ส่งผลให้รายการขาดคุณภาพ เนื่องจากมุ่งเน้นการผลิตรายการเชิงพาณิชย์ เพื่อแสวงหากำไรสูงสุด ละเลยรายการที่มีเป้าหมายเพื่อการศึกษา และการพัฒนาคน และสังคม ในขณะเดียวกัน หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของสถานีก็ไม่มีนโยบายใช้สื่อเพื่อข่าวสารและการศึกษา

4. ระบบการบริหารจัดการสื่อของรัฐมุ่งเน้นประโยชน์ด้านการหารายได้ หน่วยงานของรัฐที่ได้รับการจัดสรรคลื่น ดำเนินการให้สัมปทานแก่เอกชนโดยถือว่าเป็นเรื่องภายในของหน่วยงาน เป็นระบบที่ขาดการตรวจสอบและติดตามผล ก่อให้เกิดความไม่โปร่งใสและไม่เป็นธรรมในการดำเนินการ

สภาพปัญหาขอบอผู้รับและผู้ใช้สื่อ

1. ผู้รับไม่ได้ข้อมูลข่าวสารและสาระประโยชน์จากสื่อที่สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เช่น เด็กและเยาวชน ไม่ได้สื่อที่มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยและความสนใจ

2. ไม่มีสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาสาระหลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการเรียนรู้ได้ตามที่ผู้รับต้องการ
3. ผู้รับไม่มีโอกาสและสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงสื่อและแสดงความคิดเห็นผ่านสื่ออย่างอิสระและเสมอภาค
4. ผู้รับขาดภูมิคุ้มกันในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสื่อที่มุ่งเน้นลัทธิบริโภคนิยม
5. ผู้รับถูกสื่อละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ถูกกล่าวโทษทำร้ายในรูปแบบต่างๆ โดยเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับผู้รับ เช่น เด็ก ผู้หญิง หรือผู้ด้อยโอกาส ถูกสื่อนำไปแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด
6. ผู้รับขาดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายพลเมืองและผู้บริโภคเพื่อเฝ้าระวังและตรวจสอบสื่ออันเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจในการรักษาสิทธิที่มีพึงได้ของตน

สภาพปัญหาขอบข่ายผลิตสื่อและการผลิตสื่อ

ผู้ผลิตสื่อประกอบด้วยผู้ผลิตสื่อภาครัฐและผู้ผลิตเอกชนมีปัญหาพอสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ผลิตสื่อขาดอิสระในการผลิตรายการ สืบเนื่องจากปัญหาโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้เสนอข่าวสารตามความเป็นจริงไม่ได้
2. ผู้ผลิตสื่อรายใหญ่มีความได้เปรียบจากระบบสัมปทานและวัฒนธรรมอุปถัมภ์ ส่วนผู้ผลิตรายย่อยและผู้ผลิตอิสระถูกกีดกันจากระบบผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด โครงสร้างของระบบที่บิดเบือนกลไกตลาดทำให้ต้นทุนการผลิตรายการสูงเกินกว่าความเป็นจริง
3. ผู้ผลิตไม่ลงทุนทั้งในส่วนงบประมาณและทรัพยากรบุคคลในการสร้างสรรค์และพัฒนารายการ เนื่องจากต้องการลดต้นทุนเพื่อแข่งขันให้อยู่รอด หรือเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด

4. ผู้ผลิตรายย่อยและผู้ผลิตอิสระขาดการรวมตัวกันเพื่อสร้างแรงต่อรองในเรื่องค่าเวลารายการ และเพื่อการรวมกลุ่มในการพัฒนาวิชาชีพและจรรยาบรรณ
5. นักวิชาชีพขาดสวัสดิการและหลักประกันความมั่นคงในอาชีพของตน
6. ผู้ผลิตมุ่งผลิตรายการตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง ละเลยผู้บริโภคที่ไม่มีกำลังซื้อ เช่น กลุ่มเด็กชนบท กลุ่มคนจน
7. ผู้ผลิตบรรจुरายการบันเทิงไว้ในช่วงเวลาดี (Prime Time) ส่วนรายการแนวข่าวสาร และการศึกษานำไปไว้ในเวลาช่วงนอกเวลาดี ทำให้กลุ่มผู้รับเป้าหมายไม่ได้รับบริการจากรายการเหล่านั้น
8. ขาดการลงทุนในฝ่ายรัฐ สถาบันการศึกษาและผู้ผลิต เพื่อวิจัยและพัฒนาแนวการผลิตรายการที่เป็นประโยชน์ มีประสิทธิภาพ และสุนทรีย์ภาพในการสื่อสาร

วิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาสื่ออบรบรัฐเพื่อการศึกษ

วัตถุประสงค์

ในการพัฒนาสื่อของรัฐเพื่อการศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ด้านคือ

1. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน และระหว่างภาคชุมชนเมือง และชุมชนชนบท
2. เพื่อพัฒนาผู้ผลิตสื่อให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนและสังคม

ประมวลบางส่วนจากแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ.2542-2551)

3. เพื่อพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ
คัดสรรกลั่นกรองใช้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง
ครอบครัว ชุมชนและสังคม

4. เพื่อปฏิรูประบบบริหารจัดการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และ
โทรคมนาคมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน
และชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ
และโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและสังคมมากขึ้น

วิสัยทัศน์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น แผนพัฒนาสื่อสารมวลชนฯ ได้กำหนดวิสัยทัศน์
ที่สำคัญไว้ ดังนี้ คือ

1. ให้ประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกมิติของชีวิตอย่างต่อเนื่อง
2. ให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพได้อย่างอิสระและ
ชอบธรรม
3. ให้ประชาชนได้เป็นผู้บริโภคสื่อที่มีทางเลือก รู้เท่าทัน และใช้สื่อ/ข้อมูล
สารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม
4. ให้ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมเอื้อประโยชน์
ต่อประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง
5. ให้ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมสามารถ
ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่องตลอดชีวิต
6. ให้ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม
เสริมสร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้เห็นคุณค่าของคน ทำให้คนในสังคม
มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

7. ให้ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมมีความโปร่งใส เป็นธรรมสามารถตรวจสอบได้
8. ให้ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและเพียงพอจากรัฐ
9. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมทุกขั้นตอน โดยคำนึงถึงประโยชน์และสิทธิของประชาชนควบคู่ไปกับประสิทธิผลและการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี

เป้าหมาย

เป้าหมายในการพัฒนาสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกรอบวิสัยทัศน์ข้างต้น มีดังนี้

1. กำหนดสัดส่วนเนื้อหาสาระของรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (รายการเพื่อการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น) อย่างน้อยร้อยละ 50
2. กำหนดสัดส่วนของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์โดยแบ่งเป็นภาครัฐซึ่งครอบคลุมภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนและการปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ 40 ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนร้อยละ 20 และภาคธุรกิจเอกชน ร้อยละ 40
3. กำหนดให้มีวิทยุกระจายเสียงชุมชน รวมทั้งให้มีสถานีวิทยุโทรทัศน์ชุมชนด้วย
4. กำหนดให้มีองค์กรประชาชนที่สามารถควบคุม ตรวจสอบ และปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้รับและผู้ใช้สื่อได้อย่างเข้มแข็งทั้งระดับชุมชนและระดับชาติ

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐบาลเพื่อการศึกษา

ในการพัฒนาสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาคนและสังคม ควรกำหนดยุทธศาสตร์ใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

ก. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐเพื่อการศึกษา

1. ให้กำหนดสัดส่วนเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การพัฒนาคนและสังคม อย่างน้อยร้อยละ 50 โดยมีรูปแบบที่สร้างสรรค์และหลากหลาย

2. ให้กำหนดสัดส่วนเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อเด็ก เยาวชนและครอบครัวไม่น้อยกว่า 15 % ของเวลาในการออกอากาศทั้งหมด

3. ให้สถานีโทรทัศน์ผลิตและนำเสนอรายการที่สร้างสรรค์และเหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในช่วงเวลาตี ระหว่าง 16.00-22.00 น. (จันทร์-ศุกร์) และระหว่าง 7.00-22.00 น. (เสาร์-อาทิตย์) โดยอาจเป็นรูปแบบรายการข่าวสารสาระประโยชน์ หรือรายการบันเทิง

5 ประมวลบางส่วนจากแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก 2535 และแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ.2542-2551)

4. ให้สถานีวิทยุผลิตและนำเสนอรายการที่สร้างสรรค์และเหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในช่วงเวลาตี ช่วงเช้า ระหว่าง 6.00-7.00 น. และช่วงบ่าย-ค่ำ ระหว่าง 15.00-21.00 น. (จันทร์-อาทิตย์) โดยให้ผู้ผลิตอิสระมีโอกาสผลิตรายการในช่วงเวลาดังกล่าว

5. ให้จัดตั้งสถานีวิทยุสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างน้อย 1 สถานีในระดับชาติและ 1 สถานีในระดับจังหวัด/ระดับภูมิภาค (อาจเป็นคลื่นเอเอ็ม/เอฟเอ็ม) โดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตรายการ

6. ให้จัดตั้งสถานีวิจัยสำหรับผู้พิการทางสายตาและผู้ไม่รู้หนังสือ เพื่อบริการข้อมูลข่าวสารความรู้ และศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการศึกษาของตนเอง และเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม

7. ให้ปฏิรูปสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 เป็นสถานีโทรทัศน์ประเภท “บริการสาธารณะ” เพื่อข่าวสาร การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และประชาธิปไตย โดยให้ผู้ผลิตอิสระ ประชาชน เด็กและเยาวชนมีโอกาสและมีส่วนร่วมผลิตรายการในสถานีแห่งนี้

8. ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการผลิตและสร้างสรรค์สื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยขอจัดสรรมาจากกองทุนพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ (มาตรา 31 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543) และสร้างกลไกการบริหารกองทุนให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อระดมทรัพยากรจากสาธารณะมาสมทบ

9. ให้กำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมให้เกิดสื่อที่มีคุณภาพ โดยให้ผู้ผลิตสื่อเพื่อการศึกษา เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว สามารถลดหย่อนภาษีได้ หรือให้ผู้บริจาคเงินสมทบกองทุนเพื่อการผลิตและสร้างสรรค์สื่อ สามารถลดหย่อนภาษีได้

10. ให้กำหนดมาตรการยกเว้นหรือลดหย่อนราคาค่าเวลาสถานี แก่รายการวิทยุ และโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว รายการเพื่อคนด้อยโอกาส และคนจน

ดูรายละเอียดในเอกสารเรื่อง “สื่อสาธารณะ : ยุทธศาสตร์สำหรับประเทศไทย” โดย ดร.จิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร

11. ให้จัดตั้งองค์กรกลางมาทำหน้าที่บริหารจัดการและเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษา การเฝ้าระวังและติดตามผล โดยให้การบริหารองค์กรประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อ ด้านจิตวิทยาเด็ก ฯลฯ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของรายการเด็ก เพื่อเป็นแนวทางของทุกฝ่าย และการกำกับดูแล ติดตามผล การประเมินผลและจัดระดับ

ความนิยมของ รายการต่างๆ ให้มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้รวมทั้งการเปิดรับข้อคิดเห็นจากประชาชนทั่วไป

ข. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสื่อเพื่อการศึกษา

1. ส่งเสริมให้โครงสร้างระบบสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน และระหว่างภาคชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยให้สื่อของรัฐเป็นสื่อบริการสาธารณะที่เป็นบรรทัดฐานในด้านมาตรฐานและคุณภาพของรายการการศึกษารายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อการพัฒนาคนและสังคม

2. กำหนดสัดส่วนของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์โดยแบ่งเป็นภาครัฐ (สื่อบริการสาธารณะ) ซึ่งครอบคลุมภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนและการปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 40 ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน ร้อยละ 20 และภาคธุรกิจเอกชน ร้อยละ 40 โดยให้มีสถานีเพื่อการศึกษา เด็ก เยาวชน และครอบครัว ไม่น้อยกว่า 50 สถานี

3. ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ เพื่อเป้าหมายในการปฏิรูปสื่อเพื่อการศึกษา และการพัฒนาคนและสังคม

ค. ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ

1. ให้จัดอันดับหรือจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และเยาวชนโดยให้จัดระดับดังนี้

TV-Y เหมาะสำหรับเด็กทุกเพศทุกวัย

TV-Y 7 เหมาะสำหรับเด็ก ตั้งแต่อายุ 7 ปีขึ้นไป

2. ให้จัดอันดับหรือจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์ทั่วไป โดยให้จัดระดับดังนี้
TV-G เหมาะสำหรับทุกเพศ ทุกวัย มีความรุนแรงน้อย ภาษาไม่รุนแรง
TV-PG ควรได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง อาจมีเนื้อหาบางตอนไม่เหมาะสมกับเด็ก
TV-14 เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี
TV-M เหมาะสำหรับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น มีเนื้อหาทางเพศและความรุนแรงที่โจ่งแจ้ง
3. ให้มีการลงทุนและสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาการผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่มีรูปแบบหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์เด็ก เยาวชน และครอบครัว
4. ส่งเสริมให้ผู้ผลิตรายย่อยและผู้ผลิตอิสระรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาวิชาชีพและจรรยาบรรณ และเพื่อการตรวจสอบกันเอง
5. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในทุกขั้นตอน

ง. ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อ

1. การเพิ่มพลังผู้บริโภค โดยการรวมตัวเป็นองค์กรเครือข่ายพลเมืองและผู้บริโภคสื่อ และจัดตั้งองค์กรหรือกลไกตรวจสอบการทำงานของสื่อ และติดตามประเมินผลคุณภาพรายการการศึกษารายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ติดตามการทำงานขององค์กรกำกับดูแลและองค์กรสื่อให้ทำงานอย่างโปร่งใส และเป็นธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้มีระบบการร้องเรียนและการคุ้มครองผู้บริโภคข่าวสารที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสื่อ
2. เปิดสาย Hotline สื่อ เพื่อให้ประชาชนเฝ้าระวัง ติดตามประเมิน แสดง ประชามติและวิพากษ์วิจารณ์สื่ออย่างต่อเนื่องและทันทั่วถึง

3. สนับสนุนสื่อมวลชนศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสื่อ
มีวิจารณ์ญาณในการเลือกรับและกลั่นกรองสื่อ ในการใช้ประโยชน์จากสื่อ โดยผ่าน
กระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา จัดเป็นหลักสูตรในระดับประถม
มัธยม และอุดมศึกษา และในกิจกรรมการศึกษาขนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในชุมชน

4. จัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยสื่อสำหรับการพัฒนาสื่อเด็กและเยาวชน และ
สื่อเพื่อการศึกษาโดยให้สถาบันมีหน้าที่ในด้านพัฒนาองค์ความรู้ เป็นศูนย์ข้อมูล
(Clearing House) เพื่อรวบรวมผลงานด้านการศึกษาวิจัยสื่อเพื่อเด็กและเยาวชน
เป็นสถาบันวิจัยทดลองสร้างสรรค์สื่อที่มีคุณภาพ เผยแพร่ผลงานต่อสาธารณะ และพัฒนา
บุคลากรในด้านกรวิจัยและการผลิตสื่อสำหรับสื่อเด็กและเยาวชนและสื่อเพื่อการศึกษา
รวมทั้งจัดการสำรวจความคิดเห็น/ประชามติเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของรายการเด็ก
และเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาและสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ผลิตและพัฒนาบุคลากรในด้านผลิตสื่อสำหรับสื่อเด็กและเยาวชน และสื่อเพื่อ
การศึกษาอย่างจริงจัง โดยให้มีหลักสูตรด้านสื่อมวลชนสำหรับเด็ก และเยาวชน และ
สื่อเพื่อการศึกษา ทำการศึกษาและทดลองผลิตรายการที่เป็นต้นแบบในลักษณะ
ที่หลากหลาย โดยเฉพาะที่เน้นคุณค่าด้านการศึกษาและการเรียนรู้และสุนทรียภาพ
ในศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต *

บันทึก.....

A series of horizontal dotted lines for writing, starting from the first line below the 'บันทึก' label and continuing down the page.

บันทึก.....

Lined writing area with horizontal dashed lines for text entry.